

Ennek egyik formája az SDI-szolgáltatás (szelektív információ-szétsugárzás). Az a felhasználó, akinek egy bizonyos részterületen belül folyamatos információellátásra van szüksége, az úgynevezett "álló" kereső profil segítségével folyamatosan és rendszeresen megkapja az őt érdeklő legfrissebb irodalmat.

A figyelt dokumentumokról listákat bocsátanak ki. Ezen kívül összeállításokat készíthetnek azokról a művekről, melyekre a szerzők leggyakrabban hivatkoznak.

A LIBRIS továbbfejlesztése folyamatban van, a rendszer fejlesztésére megvannak a megfelelő feltételek; tervezik kiterjesztését többek között a közművelődési, az iskolai és a vállalati könyvtárakra is.

A LIBRIS munkálatait élénk érdeklődés kíséri a többi északi ország könyvtári és tájékoztatási szakemberei részéről.

Romániai egyetemi könyvtárakban

MISZTI László

1972 októberében az Eötvös Loránd Tudományegyetem és a Bukaresti Tudományegyetem közötti barátsági szerződés keretében 15 napos tanulmányutat tettem Romániában, melynek során a bukaresti, az iași-i, a kolozsvári egyetemi könyvtárat és a bukaresti Orvostudományi Egyetem könyvtárat látogattam meg. Részletesebben a fogadó intézmény, a bukaresti Egyetemi Könyvtár szervezetét, felépítését, munkáját tanulmányozhattam.

TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

A bukaresti és a iași-i egyetemi könyvtár alapításának körülményei érdekes módon elütnek egymástól. (A kolozsvárra - mivel az közismert - nem térek ki.)

A bukaresti Tudományegyetem alapítási éve 1864. Központi könyvtára 1948-ig nem volt, illetve addig az 1895-ben létesített Királyi Alapítvány (Fundajia Regală) könyvtára látta el az egyetemi könyvtári funkciót. 1948-ban - a Királyi Alapítvány megszűnésével - az Alapítvány székháza és könyvtára az Egyetem tulajdonába ment át.

A iași-i Egyetemi Könyvtár alapítási éve (1839) az egyetemével esik egybe. Előzményei azonban a XVII. századig, a Vasile Lupu moldvai fejedelem által alapított görög iskoláig (1646) nyulnak vissza. Ennek következtében - a Román Tudományos Akadémia Könyvtára mellett - régiségekben, ritkaságokban a román könyvtárak között a iași-i Egyetemi Könyvtár a leggazdagabb. Eklektikus stílusu, impozáns épületét 1934-ben emelték, modern, vasállványzatos raktárait, berendezését - a Királyi Alapítvány támogatásával - Bécsben gyártották.

A két egyetemi könyvtár keletkezésének, fejlődésének eltérő körülményei nemcsak az állományban, hanem a munkában, a funkciók ellátásában is különbségekre vezettek.

B u k a r e s t b e n - 1948 előtt, központi könyvtár híján - a kari könyvtárak fejlődtek erőteljesen. Olyannyira, hogy még ma is csak 600 000 kötet jut a Központi Könyvtárra az 1 800 000 kötetnyi egyetemi hálózati állományból. A kari könyvtárak állománya 70-80 000, sőt 100 000 kötetre, a jogi kari könyvtaré 200 000 kötetre rug. Ennek következtében a Központi Könyvtár az egyetemi hallgatóknak nem kölcsönöz; a kari könyvtárak hivatottak a hallgatók ilyen igényeinek kielégítésére. Emellett a kari könyvtárak olvasóteremmel, sőt olvasótermekkel is rendelkeznek; a Jogi Kar könyvtárának 100 férőhelyes olvasóterme van a hallgatók és 40 férőhelyes kutatóterme az oktatók, a Filozófiai Kar könyvtárának 120 férőhelyes olvasóterme a hallgatók és 80 férőhelyes kutatóterme az oktatók, a Történettudományi Kar könyvtárának 80 férőhelyes olvasóterme a hallgatók és 36 férőhelyes kutatóterme az oktatók számára, a Román Nyelvészeti és Irodalomtörténeti Kar könyvtára pedig 240 férőhelyes olvasóteremmel rendelkezik - stb. (Az olvasótermi férőhelyek száma összesen 2200.)

I a ș i - b a n viszont az 1 500 000 kötetnyi egyetemi könyvtári hálózati állományból 1 150 000 jut a Központi Könyvtárra. A könyvtári funkciók ellátása természetesen ennek megfelelően alakul.

SZERVEZET, FELEPÍTÉS

Mindhárom egyetemen erősen centralizált a könyvtári hálózat. A kari könyvtárak is az egyetemi könyvtár igazgatójának vannak alárendelve, nemcsak szakmai-módszertani irányítás, hanem személyzeti és gazdasági ügyek tekintetében is. A könyvtár költségvetése független az egyetemétől (vagyis a könyvtár önálló költségvetési cím), és a kari könyvtárak személyi, dologi kiadásai is a könyvtár címén, költségvetésében vannak előírva. Az un. munkáltatói jogokat a könyvtárigazgató nemcsak a központi, hanem a kari könyvtárak dolgozóival szemben is kizárólagosan gyakorolja. A bukaresti Egyetemi Könyvtár igazgatója hivatalból prorektori címmel és ranggal van felruházva, könyvtári ügyekben a rektor helyettese, s mint ilyen, a többi rektorhelyettesel egyenrangú. Három helyettese közül egyikhez az adminisztráció, a személyzeti és gazdasági ügyek, az olvasószolgálat, a másikhoz az állománygyarapítási és feldolgozási terület, valamint

a hálózati könyvtárak, a harmadikhoz a bibliográfiai és dokumentációs munka, módszertani munka és a folyóiratosztály tartozik. (A iași-i és a kolozsvári egyetemi könyvtárban az igazgatónak csak egy, ún. adminisztratív, általános helyettese van.)

A bukaresti Egyetemi Könyvtár szervezeti felépítése a következő:

- Igazgatás
- Gazdasági osztály
- Állománygyarapítási osztály
- Nemzetközi csereosztály
- Feldolgozó osztály
- Olvasószolgálati osztály
- Bibliográfiai osztály
- Folyóiratosztály
- Módszertani osztály

Az iași-i és kolozsvári egyetemi könyvtárban hiányzik a nemzetközi csereosztály, viszont - fejlődésükből, hagyományaikból következően - mindkét könyvtárnak van kézirat- és ritkaságtára.

ÁLLOMÁNYGYARAPÍTÁS

Az állománybavétel, állománygyarapítás általában véve a mi gyakorlatunknak megfelelően történik. Az ettől elütő módszerek a következők:

a) A kiadók kiadási terveiket rendszeresen megküldik a Könyvtárellátónak, az eljuttatja ezeket a könyvtárakhoz, hogy jelezzék, a kiadásra kerülő művekből hány példányra tartanak igényt. A bukaresti Egyetemi Könyvtár mintaszerűen szervezte meg ennek a menetét: erre a célra rendszeresített kartonokon kérik be az igényeket az egyetemi hálózat minden részlegétől, majd felülvizsgálják és összesítik ezeket. A Könyvtárellátóhoz visszajuttatott igénybejelentés egyben a mű megrendelését is jelenti. Ezzel a módszerrel - amellet, hogy a kiadási példányszám megállapításához is támpontot nyújtanak a kiadóknak - biztosítják a könyvtárak elsőbbségi jogát a megjelenendő művekre.

b) A külföldi könyvek és folyóiratok megrendelését, beszerzését a felsőoktatási intézmények könyvtárai számára országosan a bukaresti Egyetemi Könyvtár végzi.

c) A nemzetközi kiadványcserét nemcsak a maga, hanem minden felsőoktatási intézmény könyvtára számára szintén a bukaresti Egyetemi Könyvtár látja el. Ugyancsak a könyvtár fontos feladata a külföldi egyetemeken működő román nyelvi lektorátusok hazai kiadványokkal való ellátása. E kettős feladat ellátására 21 kötelepéldányban részesül. (Ezenkívül még 8 kötelepéldányt kap.)

d) A bukaresti Egyetemi Könyvtár bonyolítja le országosan az egyetemi oktatók egyéni külföldi könyvrendeléseit is.

FELDOLGOZÁS

A feldolgozó munka módszereiben a mi gyakorlatunktól lényegesebb eltérést nem tapasztaltam; az állományfeltárás, az ennek eszközeül szolgáló katalógushálózat terén azonban, úgy láttam, minőségi problémákkal küzdenek. A három egyetemi könyvtár között természetesen van színvonalbeli eltérés.

OLVASÓSZOLGÁLAT

Mint az előzőkben említettem, a bukaresti Tudományegyetemen először a kari könyvtárak fejlődtek ki, s ennek következtében a tekintélyes állomány-nyal, olvasótermi férőhellyel rendelkező kari könyvtárak hivatottak a hallgatók igényeit kielégíteni, a Központi Könyvtár a hallgatóknak nem kölcsonöz. Ezenkívül a mi gyakorlatunktól még a következő eltéréseket tapasztaltam:

- a) Az olvasók beírása a Központi Könyvtárban történik, aholis olyan látogatójegyet kapnak, amely bármely tagkönyvtár használatára jogosít.
- b) A könyvtári statisztika vezetése, összesítése, elemzése, nemcsak a forgalomra, hanem minden adatra - és az egész egyetemi könyvtári hálózatra - nézve az Olvasószolgálati Osztály feladata.

A iași-i és a kolozsvári egyetemi könyvtárban a mi gyakorlatunktól való lényegesebb eltérést nem tapasztaltam.

BIBLIOGRÁFIAI TEVÉKENYSÉG

Az egyetemi könyvtárak bibliográfiai munkájának központja a bukaresti Egyetemi Könyvtár. Az egyes egyetemi könyvtárak bibliográfiai tervét - amelyet a karok, intézetek, tanszékek kutatási tervére alapoznak, ahhoz igazítanak - ez a könyvtár összesíti, koordinálja, s azután a tervet együttesen valósítják meg. Többféle bibliográfiai sorozatot, tudományági és témabibliográfiákat adnak ki. Sorozataik közül megemlítem a disszertáció - bibliográfiát, amely 2-3 évenként jelenik meg, kumulálva az összes egyetemen készült disszertációkat. A társadalmi és politikai tudományok bibliográfiája - amely a hazai és a külföldi műveket egyaránt tartalmazza - havonta jelenik meg.

Központi szerepet játszik a bukaresti Egyetemi Könyvtár a külföldi könyvek szakágazatokban, kooperatív vállalkozásként közreadott központi gyarapodási jegyzékének (Catalog central al cărților

stráine) munkálataiban. Egy-egy szakterületért a profil szerint illetékes könyvtár - egyebek között a Központi Állami Könyvtár és az Akadémiai Könyvtár - felelős, de az Egyetemi Könyvtár feladata az anyag összeállítás és ágazatonként való csoportosítása.

Tudományági és témabibliográfiák közül a következőket említem: "A társadalmi fejlődés tudományos irányítása", "A kiscsoportok szociológiája". Nyelvészeti problémákról, az egyes irodalmi irányzatokról is készítenek és adnak ki magas színvonalú, elemző témabibliográfiákat, amelyekhez egyetemi oktatók írnak tanulmányszerű bevezetést.

Biobibliográfiai sorozatukban egyes írók életrajzát, műveit és a róluk szóló irodalmat dolgozzák fel.

MÓDSZERTANI MUNKA

Az egyetemi könyvtárak módszertani munkájának is a bukaresti Egyetemi Könyvtár a központja, abban az értelemben, hogy az általa kidolgozott módszereket a többi egyetemi könyvtárnak is rendelkezésére bocsátja. A könyvtári munka egységesítése érdekében módszertani utmutatókat készít. Jelenleg a következő problémákat tanulmányozzák itt: szabadpolc és tömörraktári rendszer; az audiovizuális eszközök alkalmazása a könyvtári munkában; a tájékoztatás és a raktári szolgálat automatizálása.

A módszertani munkához tartozik a továbbképzés is. Ennek keretében 2-3 évenként ismétlődő előadásorozatot szerveznek katalogizálási, szakozási, tájékoztatási stb. problémákról. Időnként tudományos ülészakot szerveznek. Az 1972 novemberében - az összes egyetemi könyvtárak bevonásával - rendezett tudományos ülészak témája "az egyetemi könyvtár mint a tudományos kutatás műhelye" volt.

EGYETEMI HALLGATÓK KÖNYVTÁRI GYAKORLATA

Érdekes és tanulságos volt az, amit e tekintetben a bukaresti Tudományegyetemen tapasztaltam. A bölcsészkarok hallgatói közül évenként kb. 100-at 2-3 hónapos könyvtári gyakorlatra osztanak be, amit a központi vagy valamelyik kari könyvtárban kell teljesíteniük. A Román Nyelvészeti és Irodalomtörténeti Kar könyvtárában beszélgettem egy könyvtári gyakorlatot teljesítő hallgatóval; elmondta, hogy a pedagógiai gyakorlat mellett igen hasznos számukra ez a gyakorlat is, mert ennek révén juthatnak azokhoz a szakismeretekhez, melyeknek birtokában - általános és középiskolákhoz kerülvén - az iskolai könyvtárak kezelését is el fogják tudni látni.

A BUKARESTI ORVOSTUDOMÁNYI EGYETEM KÖNYVTÁRA

Keletkezésére, kialakulására ugyanaz a jellemző, mint a mi orvostudományi egyetemi könyvtárainkra: a volt orvosi kari könyvtárból fejlődött ki.

Az Orvostudományi Egyetem könyvtári hálózatának állománya 1 200 000 kötet, ebből 500 000 kötet esik a Központi Könyvtárra. A beszerzés és feldolgozás az egész hálózat számára a Központi Könyvtárban történik. A hallgatók kölcsönzési igényeinek kielégítése, tanulmányi anyaggal való ellátása is - az Egyetemi Könyvtárral ellentétben - a Központi Könyvtárra hárul. Tankönyvekből, a kötelező tanulmányi anyagból annyi példányt szereznek be, hogy a hallgatóknak egész tanévre kikölcsönözhessek.

Említésre méltó szakmai tapasztalat e könyvtár folyóirat-in - dexelési módszere. Ennek lényege az, hogy nagy formátumu kartonokból tárgyszókatalógust állítanak össze, amelynek lapjaira - a folyóirat jelzetéből, számából, lapszámából képzett kódjellel - folyamatosan révezetik a kérdésre vonatkozó cikkeket. Ezzel az egyszerű módszerrel azonnal elő tudják adni az egyes problémákra vonatkozó legfrissebb szakirodalmat - ami az orvostudományban igen fontos.

x kulfoldi hírek x kulfoldi hírek x kulfoldi hírek x

SAJTÓ-ADATBANK létesült az NSzK-ban, a DPA hírügynökség keretében. Kétévi előkészületek után megindult az adatok tárolása. Az adatbank a lapkiadókat, a rádió- és tv-állomásokat látja el. (Nachr. für Dokumentation, 1972. 2. sz.)

HELYI HIRLAPOKBAN rovatszerűen számol be a Kazah Müszaki Tudományos Tájékoztatási Kutatóintézet az ipari és mezőgazdasági technika új vívmányairól; a közlemények alapján részletes tájékoztatást kérő vállalatok így igen gyorsan érvényesíthetik a termelésben az új tudományos eredményeket. A rádió- és tv-adások lehetőségeit is kihasználja az Intézet. (Naucsno-Tehn, Inform. Szerija 1. 1972. 5. sz.)

A MAROS MEGYE területén 1795-1970 között megjelent időszaki kiadványok bibliográfiáját készítette el a marosvásárhelyi városi könyvtár. A kiadás alatt álló munka 546 (különbféle nyelvű) címet foglal magában. (Könyvtári Szemle, Bukarest, 1972. 1. sz.)